

અ મુક વાર આપણને એવું થાય છે કે જે મોંઘું હોય એ વધુ સાટું. સાથે સાથે જે સૌથી મોંઘું હોય છે એને હાંસલ કરવાની કે એનો અનુભવ લેવાની રીતસરની એક હોડ ચાલતી હોય છે. આવી જ એક વાત આ લખનારના ધ્યાને આવી. વાત છે વિશ્વની સૌથી મોંઘીદાટ કોફીની. બ્લેક કોફીના ઘણા ફાયદા છે એ વાતથી લઈ કોફીના અન્ય ઘણા ફાયદા છે એવું આપણે જાણતા આવ્યા છીએ. આજે જે વાત કરવાના છીએ એ છે કોફી લુવાક વિશે. આપ સૌ કોઈ સોશયલ મિડિયા થકી જે જાણો છો એ બધું મારા ધ્યાને પણ આવ્યું પણ લખવાની પ્રેરણા ત્યારે આવી જ્યારે મારા હાલના આંતરરાષ્ટ્રીય પ્રવાસ દરમિયાન આ કોફી જ્યાં બને છે એવા બાલી, ઈન્ડોનેશિયામાં રૂબરૂ જાતે જ્યાં આ કોફીની ખેતી થાય છે અને જ્યાં બને છે એની મુલાકાત લેવાનો મોકો પ્રાપ્ત થયો અને એ પ્રશ્ન ઉદભવ્યો કે શું આ કોફી અંગે જે શોરબકોર છે એ ખરેખર યોગ્ય છે? શું ખરેખર આ જેટલી મોંઘી છે (1 લાખથી લઈ 3 લાખ રૂપિયા પ્રતિ કિલોગ્રામ ભાવે એ વેચાય છે) એ સામે એના કોઈ ખાસ સ્વાસ્થ્ય અંતર્ગત આરોગ્યપ્રદ ફાયદાઓ છે? બસ, આ પ્રશ્નો સાથે આજે જાણીએ આ એક ખાસ અને અલગ વિષય પર!

શું છે આ કોફી?

એશિયન પામ સિવેટ નામના જાનવર દ્વારા ખાવામાં આવેલી કોફી બીન્સ તેના પાચનતંત્રમાંથી પસાર થાય છે. ત્યાર બાદ આ પ્રાણીના મળમાંથી એ બીન્સ એકઠા કરીને ધોઈ, સૂકવી, શેકી અને પીસીને પાવડર કોફી બનાવવામાં આવે છે. જી હા, એવું કહેવામાં આવે છે કે જ્યારે આ કોફી બીન્સ આ સિવેટ (સિવેટ એ બિલાડી જેવા કદનું પ્રાણી છે) નામના પ્રાણીના પાચનતંત્રમાંથી પસાર થાય છે ત્યારે એ આ કોફી બીન્સને આંશિક રીતે તોડી નાખે છે, જેનાથી બીન્સનું ફક્ત બાહ્ય પડ દૂર થાય છે અને એક અલગ, સ્વાદિષ્ટ ફલેવર ધારણ કરે છે અને આ ફલેવર એ કોફીનો સ્વાદ સંપૂર્ણપણે બદલી નાખે છે અને વધુ સ્વાદિષ્ટ બનાવે છે. આ માટે જે ખેતર હોય છે ત્યાં કોફી બીન્સની ખેતી થાય છે અને કોફી બીન્સ ઉગાડવામાં આવે છે. ત્યાર બાદ આ કોફી બીન્સ સિવેટને ખવડાવવામાં આવે છે.

વિશ્વની સૌથી મોંઘી કોફી લુવાક: વૈભવી અને વિવાદાસ્પદ પણ શું વધુ આરોગ્યપ્રદ છે ખરી?

હેલ્થ ટાઈમ

★ ડૉ. મંથન શેઠ

છે. આ પ્રાણીના પાચનતંત્રમાંથી પસાર થઈ એ પ્રાણીના મળમાં આ બીન્સ બહાર નીકળે છે. જેમાંથી આ બીન્સને એકત્ર કરી, એને સાફ કરીને ધોવામાં આવે છે અને પછી સૂકવવામાં આવે છે અને ત્યાર બાદ શેકવામાં આવે છે. વ્યવસ્થિત રીતે લગભગ 200c (400F) જેટલા તાપમાન પર એ શેકાય ગયા બાદ એને પીસી નાખવામાં આવી છે, જે કોપી લુવાક તરીકે સમગ્ર વિશ્વમાં સૌથી ઉચ્ચ ભાવે વેચાય છે. કોપી અર્થાત્ કોફી અને લુવાક એટલે એશિયન પામ સિવેટ પ્રાણી. ઈન્ડોનેશિયાના સુમાત્રા ટાપુમાં આ એશિયન પામ સિવેટ પ્રાણીને લુવાક કહેવામાં આવે છે. સિવેટની પાચન પ્રક્રિયા આ બીન્સને ફરમેન્ટ કરે છે અર્થાત્ આથો આપે છે અને રાસાયણિક રીતે બદલી નાખે છે, જેના પરિણામે ચોકલેટ અથવા કેરેમેલના જેવો સ્મૂથ, રિચ (સમૃદ્ધ) અને કોમ્પ્લેક્સ સ્વાદ ધારણ કરે છે.

સ્વાસ્થ્ય માટે સારી કે નહીં?

ખાસ ફાયદા સાબિત થયા નથી કે જે એવું પુરવાર કરે કે

આ કોફી અન્ય સામાન્ય કોફી કરતાં વધુ સ્વાસ્થ્યકારક છે. કડવાશ ઓછી હોય છે પણ સામાન્ય કોફી કરતાં આરોગ્ય લાભ વધુ હોય એવું નથી. સ્વચ્છતા અંગે એવું કહેવાય છે કે યોગ્ય રીતે ધોઈને બનાવવામાં આવે અને યોગ્ય પ્રક્રિયાનો અમલ થાય તો એ પીવાલાયક છે.

હાઇજીન અને નૈતિકતા અંગે પ્રશ્નાર્થ?

જો યોગ્ય રીતે શુદ્ધ કરવામાં ન આવે તો બેક્ટેરિયાનું જોખમ રહેલું છે. અયોગ્ય પ્રક્રિયા; કંટામીનેશન અને સલામતીની ચિંતાઓ ઊભી કરે છે. એક અભ્યાસ મુજબ, કોપી લુવાક અંગે મુખ્ય ચિંતા એ છે કે જો એને યોગ્ય રીતે સાફ કરી અને પ્રક્રિયા કરવામાં ન આવે તો ઈ. કોલાઈ અને સાલ્મોનેલા જેવાં બેક્ટેરિયાથી દૂષિત થવાની શક્યતા છે, જે માનવ શરીર માટે હાનિકારક છે. કોપી લુવાકની ઉત્પાદન પદ્ધતિ અસામાન્ય ચોક્કસ લાગે પરંતુ સંપૂર્ણ સફાઈ અને શેકવાની પ્રક્રિયાથી એ ખાતરી થાય છે કે એ ખાવા માટે સલામત છે. ઊંચા તાપમાને બેક્ટેરિયાનો

નાશ થાય છે, જેનાથી એ ખાવા માટે સલામત બને છે. વળી, કેટલાક કોપી લુવાક ઉત્પાદકો પાંજરામાં સિવેટસ પ્રાણીઓને ઉછેરે છે અને રાખે છે, જે તેમના સ્વાસ્થ્ય પર નકારાત્મક અસર કરી શકે છે અને એ નૈતિક રીતે અયોગ્ય છે. વૈશ્વિક ક્ષેત્રે ઘણા એનિમલ વેલ્ફેર દ્વારા આ અંગે પ્રશ્નો કરવામાં આવ્યા છે. બીજું કે આવી અનન્ય પદ્ધતિને કારણે એનું ઉત્પાદન ઓછું અને માંગ વધુ છે જેથી બજારમાં ઘણી વાર નકલી લુવાક કોફી પણ મળે છે, જેનાથી સાવધાન રહેવું જરૂરી, આ આરોગ્ય અને આર્થિક બંને દ્રષ્ટિએ નુકસાનકારક.

ભારતમાં સ્વીકાર કેટલો?

મર્યાદિત લોકોએ સ્વીકાર્યું છે. 1 લાખથી લઈ 3 લાખ રૂપિયા પ્રતિ કિલોગ્રામ ભાવની આટલી મોંઘી હોવા સાથે સાથે, પ્રાણીના મળ દ્વારા પ્રક્રિયા થઈ બનેલી હોય એક પ્રકારનો અણગમો રહેવો સ્વાભાવિક છે. હાઈ-એન્ડ કેફે અને કોફીના રસિયાઓમાં જ હાલ જાણીતી અને પ્રચલિત છે.

ટૂંકમાં, કોપી લુવાક એક વૈભવી અનુભવ છે પણ આરોગ્ય માટે કંઈ વિશેષ અને ખાસ નથી. નૈતિક અને હાઈજીન મુદ્દાઓને ધ્યાનમાં લેવું પણ એટલું જ જરૂરી છે. અંતે આપનો કોફી પ્રત્યેનો પ્રેમ સર્વસ્વ છે. એ જાણીને કે એની શરૂઆત પશુના પાચનતંત્રથી મળ સુધીની સફર થકી થાય છે, ત્યાર બાદ તમે આ કોફી અજમાવવા તૈયાર છો કે નહીં એ વ્યક્તિગત પસંદગી છે પણ, આ કોફી પીને એવું કહેવું કે તે અન્ય કોફી કરતાં આરોગ્યની દ્રષ્ટિએ વધુ સારી છે એની કોઈ સાબિતી નથી.

ધટેફાફ :

ન વર્તન જો ગમે માનું તો તું વ્યવહાર રહેવા દે, જમાના કેમ તું હાથે કરી તકરાર માંગે છે. -કેલાસ પંડિત

ગુજરાત સ્ટેટ કમિશનનો મહત્વનો ચુકાદો: વીમા કંપની નિષ્ણાત/ટ્રીટીંગ ડોક્ટરના પુરાવા વિના વીમેદારનો મેડીક્લેમ વીમેદારને વીમો લેતા અગાઉથી બીમારી હોવાના કારણસર નામંજૂર કરી શકે નહીં

વા રંવાર વીમેદારોના મેડીક્લેમ, વીમેદારને વીમો લેતા અગાઉથી જ બીમારી હોવાનું જણાવી નામંજૂર કરી દેવાના વીમા કંપનીઓના વલણને અંકુશિત કરતા એક મહત્વના ચુકાદામાં ગુજરાત રાજ્યની વડી ગ્રાહક અદાલત ગુજરાત સ્ટેટ કમિશનના જયુડીશિયલ મેમ્બર આઈ.ડી.પટેલ અને મેમ્બર એ.સી.રાવલે વીમેદારને વીમો લેતા અગાઉથી બીમારી હોવા બાબત ટ્રીટીંગ ડોક્ટર/નિષ્ણાતનો કોઈ પુરાવો ન હોય તો વીમા કંપની તે કારણસર ક્લેમ નામંજૂર કરી શકે નહીં તેવા કાનૂની સિધ્ધાંતને પુષ્ટિ આપી છે.

મૂળ રાજેશકુમાર(નામ બદલ્યું છે.) (ફરિયાદીનં. (1)) અને તેમની સગીર પુત્રી (ફરિયાદીનં. (2))નાએ એડવોકેટ શ્રેયસ દેસાઈ મારફત સુરત જિલ્લા ગ્રાહક તકરાર નિવારણ ફોરમ સમક્ષ ઈફકો ટોકિયો જનરલ ઈન્શ્યોરન્સ કંપની (સામાવાળા) વિરુદ્ધ કરેલી ફરિયાદની વિગતો એવી હતી કે, ફરિયાદી નં. (1) નાએ પોતાનો તથા સગીર પુત્રી (ફરિયાદી નં. (2)) નો મેડીક્લેમ ઈન્શ્યોરન્સ તરીકે ઓળખાતો વીમો સામાવાળા નં (1) વીમા કંપની કનેથી લીધેલો. મજકૂર વીમો સૌ પ્રથમ સન 2007ની સાલમાં લેવામાં આવેલો. મજકૂર વીમો ત્યાર બાદ નિયમિત રીતે પ્રીમિયમ ચૂકવીને વર્ષોવર્ષ રીન્યુ કરવામાં આવેલ. સામાવાળા વીમા કંપનીએ ફરિયાદીઓને ઉપરોક્ત વીમા અંગે માત્ર પોલિસી સર્ટિફિકેટ ઈસ્યુ કરેલ. વીમા પોલીસીની Term/Conditions વાળો આખો ડોક્યુમેન્ટ ઈસ્યુ કરેલ નહીં. મજકૂર વીમો અમલમાં હતો તેના છઠ્ઠા વર્ષમાં મે-2013ના અરસામાં ફરિયાદી નં. (2) ની તબિયત બગડતાં ફરિયાદી નં (2) ને તબીબી સલાહ અનુસાર શહેર : મુંબઈ મુકામે આવેલ નાણાવટી હોસ્પિટલમાં તા. 05/05/2013 ના રોજ એડમીટ કરાયેલ. મજકૂર હોસ્પિટલમાં ફરિયાદી નં. (2) ને ventral Sepfal defect હોવાનું નિદાન થયેલ. ફરિયાદી નં. (2) ને જરૂરી ટ્રીટમેન્ટ આપ્યા બાદ, તા. 07/05/2013 ના રોજ મજકૂર હોસ્પિટલમાંથી રજા આપવામાં આવેલ. ઉપરોક્ત હોસ્પિટલાઈઝેશન, મેડિકલ ટ્રીટમેન્ટ, જુદા-જુદા ટેસ્ટસ, દવાઓ, ઈજેકશનો વગેરે માટે થઈને ફરિયાદીઓને કુલ ખર્ચ રૂ. 3,00,000/-

ગ્રાહક મંચ

★ શ્રેયસ દેસાઈ (એડવોકેટ)

થયેલો. જે અંગે ફરિયાદીઓએ સામાવાળા વીમાકંપની સમક્ષ કરેલો ક્લેમ સામાવાળાઓએ તેમના તા. 15/07/2013 ના રોજના પત્ર દ્વારા નામંજૂર કરેલ. જેથી ફરિયાદીઓએ સુરત જિલ્લા ગ્રાહક તકરાર કમિશન સમક્ષ ફરિયાદ કરવી પડેલી. સુરત જિલ્લા ગ્રાહક તકરાર કમિશન (એડિશનલ) સમક્ષ એડવોકેટ દલીલો કરતા જણાવ્યું હતું ફરિયાદ નં. (2)ની બીમારી જીનેટીક હોવાનું વીમા કંપની પુરવાર કરી શકી નથી. ફરિયાદી નં. (2) ને જીનેટીક ડીસઓર્ડર હોવાની નોંધ જો કોઈ મેડિકલ પેપર્સમાં હોય તો પણ તે નોંધ ખોટી હતી. આવી કોઈ બીમારી હોવાની ફરિયાદીઓને કોઈ જાણ હતી નહીં કે ફરિયાદીવાળો વીમા લીધો તે પહેલાં આવી કોઈ બીમારીની સારવાર ફરિયાદી નં. (2)એ કરાવી ન હતી. સુરત જિલ્લા ગ્રાહક તકરાર કમિશને (એડિશનલ) ફરિયાદીની ફરિયાદ મંજૂર કરતો અને ફરિયાદીને ફરિયાદવાળો ક્લેમ રૂ. 3 લાખ વ્યાજસહિત ચૂકવવાનો સામાવાળા વીમાકંપનીને આદેશ આપતો હુકમ કર્યો હતો. મજકૂર હુકમથી નારાજ વીમાકંપનીએ ગુજરાત રાજ્યની વડી ગ્રાહક અદાલત એટલે કે ગુજરાત સ્ટેટ કમિશન સમક્ષ અપીલ ફાઈલ કરી હતી અને સુરત ફોરમના હુકમને તેમ જ ફરિયાદને રદ કરવાની દાદ માંગી હતી. ગુજરાત સ્ટેટ કમિશનની જયુડીશિયલ મેમ્બર આઈ. ડી. પટેલ અને મેમ્બર એ. સી. રાવલની બેંચે વિવિધ પાસાંની છણાવટ કરીને આપેલા જજમેન્ટમાં

સુરત જિલ્લા ગ્રાહક તકરાર કમિશને ફરિયાદીની ફરિયાદ મંજૂર કરતો અને ફરિયાદીને ફરિયાદવાળો ક્લેમ રૂ. 3 લાખ વ્યાજસહિત ચૂકવવાનો સામાવાળા વીમાકંપનીને આદેશ આપતો હુકમ કર્યો હતો

જણાવ્યું હતું કે, વીમાકંપની ફરિયાદી નં. (2)ને જીનેટીક બીમારી હોવાની હકીકત પુરવાર કરી શકી નથી. ફરિયાદવાળો વીમો લેતા અગાઉ ફરિયાદી નં. (2) ના એ ફરિયાદીવાળી બીમારીની કોઈ સારવાર કરાવી હોય એવો કોઈ દસ્તાવેજ પુરાવો વીમાકંપની રજૂ કરી શકી નથી. એ જ રીતે ફરિયાદી નં. (2) ની બીમારી જીનેટીક હોવા બાબત કોઈ નિષ્ણાતનો અભિપ્રાય આપવા ટ્રીટીંગ ડોક્ટરની એક્ઝેમીન / સર્ટીફાઈડ પણ વીમાકંપની રજૂ કરી શકી નથી. આમ જણાવી સ્ટેટ કમિશને સુરત જિલ્લા ગ્રાહક તકરાર કમિશન (એડિશનલ)નો વાદગ્રસ્ત હુકમ યોગ્ય અને કાયદેસર હોવાનું ઠરાવી કન્ફર્મ કર્યો હતો અને સુરત ફોરમના હુકમને પડકારતી વીમા કંપનીની અપીલ રદ કરી હતી. આમ, વીમા કંપની જો વીમેદારને વીમો લેતા અગાઉથી જ કોઈ બીમારી હોવાનું જણાવી ક્લેમ નકારતી હોય તો તેવા સંજોગોમાં વીમો લેતા અગાઉથી બીમારી હોવાનું વીમા કંપનીએ ટ્રીટીંગ ડોક્ટર અથવા એક્સપર્ટના પુરાવા થકી પુરવાર કરવું પડે એવા કાનૂની સિધ્ધાંતનું આ ચુકાદાથી પ્રતિપાદન થયું છે. વીમેદારને રૂ. 3 લાખનો ક્લેમ વ્યાજવળતર સહિત ચૂકવવાની વીમા કંપનીની જવાબદારી કન્ફર્મ થઈ છે.

::કેન્ડલલાઇટ::

સ્પર્શ દહ પાણી વહી જતું હશે, ત્યારે આ પથ્થરોને કંઈક થાતું હશે. - રમેશ પારેખ